

Sygn. akt I ACa 170/13

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 10 maja 2013 r.

Sąd Apelacyjny w Krakowie – Wydział I Cywilny

w składzie:

Przewodniczący:	SSA Jan Kremer
Sędziowie:	SSA Maria Kus-Trybek SSA Teresa Rak
Protokolant:	st.sekr.sądowy Beata Lech

po rozpoznaniu w dniu 10 maja 2013 r. w Krakowie na rozprawie
sprawy z powództwa Z. G. A. P., (...) Spółka Jawna z siedzibą w G.
przeciwko (...) Spółka z o.o. Spółka komandytowa z siedzibą w K.
przy interwencji ubocznej (...) Spółka z o. o. w W.

o zapłatę

na skutek apelacji powoda

od wyroku Sądu Okręgowego w Krakowie

z dnia 14 grudnia 2012 r. sygn. akt IX GC 398/12

uchyla zaskarżony wyrok i sprawę przekazuje Sądowi Okręgowemu w Krakowie - Wydziałowi Gospodarcemu do ponownego rozpoznania i orzeczenia o kosztach postępowania odwoławczego.

I ACa 170/13

UZASADNIENIE

W pozwie z dnia 24 kwietnia 2012 r. strona powodowa Z. G. A. P., (...) spółka jawna w G. domagała się od strony pozwanej (...) spółka z ograniczoną odpowiedzialnością spółki komandytowej w K. kwoty 287.672 zł wraz z ustawowymi odsetkami oraz kosztów procesu.

W uzasadnieniu swojego żądania wskazała, że domaga się od strony pozwanej zapłaty tej kwoty tytułem odszkodowania za nie terminowe dostarczenie zakupionych od strony pozwanej podwozi samochodów do zabudowy. W dniu 24 sierpnia 2011 r. strona powodowa zawarła ze stroną pozwaną umowę kupna - sprzedaży nr (...), (...), (...) czterech samochodów marki M. (...) oraz umowy na dostawę tych samochodów na warunkach określonych w zawartych umowach sprzedaży. Następnie podała, że dniu 25 sierpnia 2011 r. zawarła ze stroną pozwaną umowę

sprzedaży nr (...) samochodu marki M. (...) oraz umowę na dostawę tego samochodu na warunkach określonych w zawartej umowie sprzedaży. Zgodnie z par 4 ust. 1 umów sprzedaży z dnia 24 sierpnia 2011 r. wstępny termin odbioru samochodów M. (...) został ustalony na dzień 7 października 2011 r. natomiast zgodnie z par 4 ust 1 umowy sprzedaży z dnia 25 sierpnia 2011 r. wstępny termin odbioru samochodu M. (...) został ustalony na dzień 17 października 2011 r. Podała, że z par 4 ust. 2 wszystkich powyższych umów sprzedaży wynika, że w przypadku niewysłania przez sprzedawcę przed upływem wstępnego terminu odbioru pojazdu stosownego zawiadomienia do kupującego o ostatecznym terminie odbioru pojazdu strony będą uznawać, że wstępny termin odbioru pojazdu określony w umowie jest ostatecznym terminem odbioru pojazdu. Strona powodowa nie otrzymała od strony pozwanej żadnego zawiadomienia o ostatecznym terminie odbioru pojazdów przed upływem wstępnego terminu odbioru pojazdu. W konsekwencji wskazane w umowach sprzedaży wstępne terminy odbioru pojazdów tj. 7 października 2011 r. i 17 października 2011 r. były ostatecznym terminem na ich dostawę przez stronę pozwaną. Strona pozwana dostarczyła stronie powodowej przedmiotowe samochody dopiero w dniu 9 grudnia 2011 r. Z powodu nieterminowej dostawy przez stronę pozwaną, strona powodowa została obciążona przez podmioty zamawiające te pojazdy tj. trzy Komendy Wojewódzkie Państwowej Straży Pożarnej kwotami o łącznej wysokości 287.671,97 zł. W dniach 11 stycznia 2012 r. i 13 stycznia 2012 r. strona powodowa dokonała na rzecz tych Komend przelewów na łączną kwotę 287.671,97 zł tytułem zapłaty za wystawione przez te podmioty noty obciążeniowe za nie terminowe dostarczenie przedmiotu zamówienia.

Sąd Okręgowy w Krakowie nakazem zapłaty w postępowaniu upominawczym z dnia 17 maja 2012 r. uwzględnił w całości powództwo.

W sprzeciwie od wydanego nakazu zapłaty, strona pozwana (...) spółka z ograniczoną odpowiedzialnością spółka komandytowa w K. wniosła o oddalenie powództwa oraz o zasądzenie kosztów procesu. Wniosła również o zawiadomienie (...) spółki akcyjnej w Ł. Odział w K. w trybie art. 84 k.p.c. o toczącym się postępowaniu i wezwanie do wzięcia w nim udziału

W uzasadnieniu podała, że zgodnie z par 2 ust. 1 zawartych pomiędzy stronami umów sprzedaży, umowy te miały wejść w życie i stać się wiążące z dniem wpłaty przez stronę powodową zaliczek. Strona powodowa wpłaciła zaliczki w dniu 12 sierpnia 2011 r., a więc z 16 dniowym opóźnieniem jeśli chodzi o umowy z dnia 24 sierpnia 2011 r. oraz z 11 dniowym opóźnieniem odnośnie umowy z dnia 25 sierpnia 2011 r. Na podstawie umowy dealerskiej strona pozwana jest dealerem (...) sp. z o.o., której to spółki jedynym udziałowcem jest D.w S. – producent samochodów marki M.. Ze względu na umowę dealerską strona pozwana jest obowiązana zamawiać pojazdy wyłącznie za pośrednictwem (...) sp. z o.o., nie zaś bezpośrednio u producenta - D.. W związku z tym zamówienie na wszystkie pięć zamówionych przez stronę powodową pojazdów mogło być złożone przez stronę pozwaną do (...) sp. z o.o. najwcześniej w dniu 12 września 2011 r. Termin złożenia zamówienia wpłynął na termin realizacji pojazdów w fabryce, gdyż zakładano, że jeśli zaliczka zostanie wpłacone bez opóźnienia, to zamówienie zostanie złożone odpowiednio 16 i 11 dni wcześniej. Nie pozostało to bez znaczenia na końcowy termin realizacji zamówienia przez fabrykę. Strona pozwana wskazała, że nie ma wpływu na terminy produkcji pojazdów realizowanych przez fabrykę samochodów, której właścicielem jest D.. Dlatego też nie ponosi winy co do sposobu realizacji zobowiązań wynikających z zawartych ze stroną powodową umów. Podniosła, że integralną częścią zawartych w dniach 24 i 25 sierpnia 2011 r. umów sprzedaży są Ogólne Warunki Sprzedaży Nowych Samochodów M. (...) (OWS), stanowiące załącznik nr 2 do tych umów. W art. 5 OWS strony ustanowiły warunki w zakresie terminu odbioru pojazdu. Art. 5 ust. 3 UWS przewidywała, że kupującemu należy się kara umowa od sprzedawcy w sytuacji niedotrzymania przez sprzedawcę dodatkowego terminu wyznaczonego mu przez kupującego w warunkach określonych w art. 5 ust. 2 OWS. Strona powodowa wbrew zapisom art. 5 ust. 2 OWS nie wyznaczała jednak stronie pozwanej dodatkowego terminu do wykonania zobowiązania. Nie można zatem mówić o zwłoce strony pozwanej (sprzedawcy) w wykonaniu umów sprzedaży z 24 i 25 sierpnia 2011 r. , gdyż strony w art. 5 ust. 3 OWS określiły kiedy występuje sytuacja zwłoki sprzedawcy. Określona umownie tj. w art. 5 ust. 3 OWS kara umowna wyłącza należne dodatkowo odszkodowanie na zasadach ogólnych. Zatem stronie powodowej nie przysługuje roszczenie odszkodowawcze dochodzone pozwem. Podniosła, że strona powodowa byłaby uprawniona do żądania zapłaty kar umownych w ściśle określonych okolicznościach, które jednak nie zaszły ze względu na brak wyznaczenia stronie pozwanej dodatkowego terminu do wykonania zobowiązania i brak wpływu strony pozwanej na wystąpienie zwłoki.

Dodatkowo wskazała, że strony zgodnie z art. 9 OWS ograniczyły odpowiedzialność sprzedającego wobec kupującego do rzeczywistej szkody wynikającej z rażącego niedbalstwa sprzedawcy. Tymczasem powódka nie wykazała by takie okoliczności wystąpiły w sprawie. Strona pozwana nie ponosi odpowiedzialności za terminy realizacji pojazdów w fabryce producenta. Zgodnie zatem z art. 5 ust. 5 OWS terminy umowne, w tym termin dostawy ulegają wydłużeniu o czas trwania tych okoliczności. Niezależnie od powyższego strony pozwana zarzuciła, że dołączone do pozwu noty obciążeniowe wystawione przez Komendy Państwowej Straży Pożarnej nie dotyczą pojazdów, jakie zostały sprzedane stronie powodowej przez stronę pozwaną.

Strona powodowa w piśmie procesowym z dnia 27 lipca 2012 r. podtrzymała żądanie pozwu. Zarzuciła m.in., że zacytowana przez stronę pozwaną treść art. 5 OWS pomija w całości jego ust. 1, który został sformułowany odmiennie w łączących strony umowach gdyż par 4 ust 2 zawartych umów stanowił że w przypadku nie wysłania przez sprzedawcę, w terminie wskazanym w zdaniu pierwszym (tj. przed upływem wstępnego odbioru pojazdu), stosownego zawiadomienia do kupującego, strony uznawać będą, że następny termin odbioru pojazdu określony w umowie jest ostatecznym terminem odbioru pojazdu. Skoro zatem strony określiły ostateczny termin odbioru pojazdów jako tożsamy z terminem wstępnym, brak było podstaw do wyznaczania stronie pozwanej przez stronę powodową jakiegokolwiek terminu dodatkowego o wykonania zobowiązania. Nadto wskazała, że dochodzi swojego roszczenia nie z tytułu kar umownych, lecz jako odszkodowanie przewidziane w art. 9 OWS za rzeczywistą stratę wynikającą z rażącego niedbalstwa strony pozwanej jako sprzedawcy. Zdaniem strony powodowej art. 5 ust. 3 OWS odnosi się wyłącznie do należnych jej kar umownych w sytuacji niedotrzymania przez stronę pozwaną dodatkowego terminu wyznaczonego przez stronę powodową, taki jednak obowiązek się nie zaktualizował.

Strona pozwana w piśmie procesowym z dnia 17 sierpnia 2012 r. podtrzymała swoje stanowisko procesowe. W szczególności zarzuciła stronie powodowej pominięcie kwestii, że OWS określają dalsze wymogi niż te zawarte w samych umowach, a odnoszące się do ostatecznego terminu odbioru pojazdu. Zgodnie z par 7 ust 2 umów sprzedaży, OWS mają zastosowanie do spraw nieuregulowanych w umowach. Art. 5 ust 2 do 5 OWS określają konsekwencje niedotrzymania przez sprzedającego ostatecznego terminu odbioru pojazdu i wyłączne uprawnienia przysługujące kupującemu w takich sytuacjach. Tymczasem strona powodowa przyznała, że nie wyznaczała stronie pozwanej żadnego dodatkowego terminu na dostawę pojazdów.

Zaskarżonym wyrokiem z dnia 14 grudnia 2012 r. Sąd Okręgowy w Krakowie w punkcie I oddalił powództwo; w punkcie II zasądził od strony powodowej na rzecz strony pozwanej kwotę 10.800 zł tytułem kosztów postępowania.

Podstawą rozstrzygnięcia zawartego w wyroku Sądu I instancji były następujące ustalenia i motywy wskazane w jego uzasadnieniu:

Sąd Okręgowy ustalił, że strony zawarły pięć umów sprzedaży. Na mocy każdej z nich strona pozwana miał dostarczyć jeden samochód. Załącznikiem nr 2 do każdej z umów były Ogólne Warunki Sprzedaży Nowych Samochodów M. (...) (OWS). Według punktu 5.1 OWS strony powinny w umowie określić wstępny termin odbioru samochodu. Strona pozwana miała obowiązek przed upływem terminu wstępnego. wskazania ostatecznego terminu dostawy, który nie mógł być dłuższy niż 6 miesięcy od terminu wstępnego. W przypadku niewyznaczenia terminu ostatecznego termin wstępny stawał się terminem ostatecznym. Sąd Okręgowy ustalił, że zgodnie z punktem 5.2 OWS w razie niedotrzymania terminu ostatecznego kupujący miał prawo wyznaczyć termin dodatkowy co najmniej 60-dniowy. Natomiast na podstawie punktu 5.3 OWS w razie niedotrzymania przez pozwanego terminu dodatkowego kupującemu przysługiwała kara umowna w wysokości 1 % ceny za każdy miesiąc opóźnienia po upływie terminu dodatkowego, lecz nie więcej niż 6% niezależnie od okresu opóźnienia. W każdej z 5 umów strony ustaliły termin wstępny oraz powtórzyły postanowienia punktu 5.1 OWS w tym klauzulę iż, na wypadek niewyznaczenia przez pozwanego terminu ostatecznego przed upływem terminu wstępnego ten ostatni termin staje się terminem ostatecznym. Zdaniem Sądu Okręgowego strona pozwana nie wskazała terminu ostatecznego co do żadnego z pięciu samochodów.

Powyższy stan faktyczny był w ocenie Sąd Okręgowy niesporny i został ustalony w oparciu o oświadczenia stron oraz na podstawie dowodów z dokumentów w postaci zawartych pomiędzy stronami umów oraz załączników do każdej z tych umów w postaci Ogólnych Warunków Sprzedaży Nowych Samochodów M. (...).

Na podstawie poczynionych ustaleń Sąd Okręgowy uznał powództwo Z. G. A. P., (...) spółki jawnej w G. za nieuzasadnione.

W rozważaniach prawnych Sąd Okręgowy uznał, że powtórzenie w § 4.2 każdej z umów postanowień zawartych w punkcie 5.1 OWS przy pominięciu obowiązku wyznaczenia terminu dodatkowego przewidzianego w punkcie 5.2 OWS wskazuje, że wolą stron było aby termin wstępny był w rzeczywistości terminem ostatecznym, zagrożonym karą umowną bez potrzeby wyznaczania terminu dodatkowego. Skoro strony w par 4 ust. 1 każdej z umów ustaliły termin wstępny a w par 4 ust. 2 określiły sposób ustalenia terminu ostatecznego, to sugeruje to na zamiar całościowego uregulowania kwestii terminu w § 4, a tym samym wolę pominięcia obowiązku wyznaczania terminu dodatkowego. Zdaniem Sądu Okręgowego § 5.3 OWS nie reguluje kwestii terminu, w którym pozwany ma wydać samochód, lecz ustanawia karę umowną za niedotrzymanie tego terminu. Przypomniawszy regulację art. 484 par 1 zgodnie z którą co do zasady zastrzeżenie kary umownej wyłącza prawo do odszkodowania; strony mogą jednak umówić się inaczej. W niniejszej sprawie strony zastrzegły jedynie karę umowną, zatem strona powodowa nie może dochodzić odszkodowania; punkt 9 OWS dotyczy nienależytego wykonania umowy innego niż opóźnienie. Tymczasem strona powodowa jako podstawę faktyczną powództwa nie wskazała kary umownej, lecz na poniesioną szkodę w postaci kar zapłaconych straży pożarnej. Sąd Okręgowy stwierdził, że z tej przyczyny nie mógł ocenić zasadności powództwa w świetle postanowień OWS o karze umownej. Jako podstawę prawną rozstrzygnięcia Sąd Okręgowy wskazał przepis art. 481 § 1 zd.2 k.c.

O kosztach procesu Sąd Okręgowy rozstrzygnął na podstawie 98 k.p.c. Sąd Okręgowy mając na względzie nakład pracy występującego po stronie pozwanej pełnomocnika oraz jego udział w rozprawie uznał za zasadny zwrot kosztów zastępstwa procesowego w wysokości 1,5 stawki minimalnej.

Apelację od tego wyroku wniosła strona powodowa, zaskarżając go w całości i zarzucając błąd w ustaleniach faktycznych polegający na przyjęciu że: punkt 9 OWS dotyczył nienależytego wykonania umowy innego niż opóźnienie; a nadto iż, w przypadku niedotrzymania przez stronę pozwaną terminów dostawy zamówionych samochodów, stronie powodowej należą się wyłącznie kary umowne, podczas gdy punkt 9 OWS nie zawiera tego typu ograniczeń w dochodzeniu odszkodowania z tytułu nienależytego wykonania umowy, a punkt 5.5 OWS przewidywał kary umowne wyłącznie w przypadku niedotrzymania przez stronę pozwaną (sprzedającego) terminu dodatkowego wyznaczonego przez stronę powodową (kupującego) w trybie punktu 5.2 OWS, który to termin dodatkowy nie musiał być wyznaczony, gdyż na skutek niezawiadomienia strony powodowej przez stronę pozwaną o ostatecznym terminie odbioru samochodów, określony w każdej z zawartych umów termin wstępny stał się terminem ostatecznym.

Na tych podstawach strona powodowa wniosła o zmianę zaskarżonego wyroku Sądu I instancji poprzez orzeczenie zgodnie z żądaniem pozwu oraz zasądzenie kosztów procesu, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

W uzasadnieniu strona powodowa powtórzyła w znacznej mierze argumentację zawartą w piśmie procesowym z dnia 27 lipca 2012 r. Podniosła, że skoro przy braku zawiadomień ze strony pozwanej spółki ostateczny termin odbioru pojazdów był tożsamy z terminem wstępnym, to wyznaczenie stronie pozwanej dodatkowego terminu do wykonania zobowiązania było zbędne. Zarzuciła błędne przyjęcie, że punkt 5.3 OWS nie reguluje terminu, w którym strona pozwana miała wydać samochód, lecz ustanawia jedynie karę umowną za niedotrzymanie tego terminu. Punkt 5.3. OWS odnosi się do kar umownych wyłącznie w przypadku niedotrzymania przez sprzedawcę dodatkowego terminu wyznaczonego przez kupującego, którego w niniejszej sprawie nie było, bowiem strona powodowa nie było do tego zobowiązana. W konsekwencji strona powodowa miała prawo dochodzenia odszkodowania na zasadach przewidzianych w paragrafie 9 OWS, a nie z tytułu kar umownych, które zostały ograniczone do przypadku niedotrzymania przez stronę pozwaną dodatkowego terminu wyznaczonego przez stronę powodową (kupującego) .

Wskazała, że punkt 9 OWS umieszczono w podrozdziale zatytułowanym „Ograniczenie odpowiedzialnością” i tym samym można go odnosić do każdego przypadku nienależytego wykonania umowy, za wyjątkiem wynikającego z opóźnienia w wykonaniu terminu dodatkowego wyznaczonego przez kupującego za przekroczenie którego należy się kupującemu jedynie kara umowna.

W odpowiedzi na apelację, strona pozwana wniosła o oddalenie apelacji i zasądzenie kosztów postępowania apelacyjnego, w tym kosztów zastępstwa procesowego.

W postępowaniu apelacyjnym udział w sprawie w charakterze interwenienta ubocznego po stronie pozwanej zgłosił (...) Sp. z o.o. i wniósł o oddalenie apelacji przyłączając się do argumentów pozwanego.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja strony powodowej jest zasadna.

Apelujący zarzucił błąd w ustaleniach faktycznych dotyczący rozumienia treści umowy, a w szczególności rozpoznanie sprawy tylko w zakresie kar umownych wynikających z niedotrzymania terminu – pkt 5 OWS, podczas gdy powód dochodził odszkodowania, przy jego ograniczeniu wynikającym z pkt 9 OWS.

Sąd I instancji w lakonicznym uzasadnieniu ograniczył się do analizy i odniesienia się wyłącznie do par. 4 umowy stron i pkt 5 OWS. Rozważania ograniczył wyłącznie do treści wskazanych powyżej nie odnosząc się do twierdzeń pozwu i pozostałych regulacji stosunków stron. Stwierdzenie odnoszące się do wyłączenia odszkodowania w razie ustalenia kary umownej wskazał na możliwość dochodzenia kary umownej, ale nie objęcie jej żądaniem pozwu.

Stanowisko Sądu I instancji jest błędne.

Strony zawarły w dniach 24 i 25 sierpnia 2011 r. pięć umów sprzedaży samochodów – podwozi do zabudowy pożarniczej. W umowach określono termin uiszczenia zaliczki, który nie został dotrzymany, jednak pozwany przystępując do realizacji umów uznał je za obowiązujące, a nadto nie skorzystał z regulacji § 2 pkt 4 umowy; nie skorzystał także z możliwości zmiany terminu dostarczenia samochodów określonego na 7 października 2011 r. do czego uprawniał go § 4 pkt 2 umowy stron. W związku z tym terminem wiążącym dla stron umowy stała się data 7 października 2011 r. Powyższe ustalenie wynika wprost z przedłożonych i nie kwestionowanych dokumentów. W związku z tym zarzuty dotyczące przedłużenia złożenia zamówienia i wydłużenia terminu dostawy z omówionego powodu nie mogły odnieść skutku.

Umowa stron w § 4 reguluje odrębnie od OWS ustalenie terminu dostawy i wyłącza w całości pkt 5 OWS, uzgodnienie stron eliminujące wyznaczanie dodatkowego terminu, co przyjął Sąd I instancji powoduje wyłączenie także regulacji podpunktu 3 dotyczącego kar umownych. Sąd II instancji pomija problem stron – podmiotów gospodarczych i wysokości kary umownej za nieterminowe wykonanie umowy, które mogą wywoływać wątpliwości co do ich zgodności z prawem. Przyjęcie, że nie ma zastosowania punkt 5.1 i 5.2 powoduje także eliminację punktu 5.3 odnoszącego się do terminu dodatkowego, który w sprawie nie miał zastosowania i został przez strony wyłączony, w tym znaczeniu, że strony nie przewidziały w umowie możliwości jego wyznaczenia.

W związku z powyższym w sprawie nie występował problem kary umownej, a tym samym obowiązkiem sądu było rozpoznanie żądania określonego w stanie faktycznym pozwu. Sąd I instancji w żadnym zakresie nie rozpoznał żądania odszkodowania, co wynika z treści uzasadnienia i stwierdzenia, że sąd nie mógł ocenić zasadności żądanej kwoty.

Przy ponownym rozpoznaniu sprawy rzeczą Sądu I instancji będzie zbadanie uiszczenia kar umownych przez powoda, ich wysokości w związku z umownymi ograniczeniami w stosunku do każdej z umów kupna samochodu, zarzutu ewentualnej kompensaty kar, przy uwzględnieniu także, że powód wykonywał zamówienie publiczne nie podlegające modyfikacji. Istotnym elementem oceny Sądu I instancji będzie także wykładnia punktu 9 OWS i odniesienie jego

treści do stosunku prawnego łączącego strony. Powyższe prowadzi do wniosku, że Sąd I instancji nie rozpoznał istoty sprawy, nie rozważając żądania zasądzenia odszkodowania wynikającego ze stanu faktycznego podanego w pozwie.

Z przedstawionych powodów zaskarżony wyrok uległ uchyleniu – art. 386 § 4 k.p.c., a sprawa przekazana została do ponownego rozpoznania i orzeczenia o kosztach postępowania, przez sąd I instancji.